

D O E P A K

DuP_{AK} DoeP_{AK} POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUIJELKRANT NUMMER 16 DoeP_{AK} DuP_{AK}

Een **dupák** (spreek uit: **do-pak**) is een stang- en trucpop. Het nummer met de dupák wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspopentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uitrekken en weer inkrimpen van de hals van de *Dood van Pierlala* in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupák wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doode stille geschiedt, gaat het strekken van de dupák razendsnel en met veel rumoer. Dupák betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupák hangt, gaat door de kop en het lijf heen en zit vast aan de houten heup. Het gat in de kop is iets wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupák is een touw vastgemaakt. De touwtjes gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhoutje. Door dit houtje op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lappen lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en voert weer op. Behalve springen kan de dupák ook om zijn as draaien; daarbij zwieren zijn armen wijd uit.

Dansende figuurtjes

DoEdelzak, trommel, fluit, viool en soms een heel orkest waren nodig voor de *clownerieën* en *bals masqués* (spreek uit: bal maskee) waarbij vroeger gemaskeerden een dansje waagden. Dit plaatje van vrolijke deelnemers aan een bal, is de omslag van het muziekalbum 'Une soirée chez ma poupée' ('Een avond bij mijn pop'). Het verscheen in 1914 in Parijs.

Melodie, tekst en personen verwijzen naar *commedia dell'arte*-en *poppentheaterfiguren*, zoals *Pierrot* en *Pierrette* (spreek uit: kommeediadelartee, pjerroo en pjerrette). Zij en vele anderen maakten hun opwachting in dit ballet van *marionetten*.

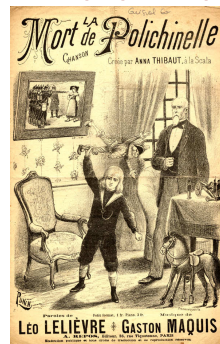
Oorlog

In het lied 'La Mort de Polichinelle' ('De dood van Polichinelle') vertelt een grootvader aan zijn kleinkind over de Frans-Pruisische oorlog in 1870. Frankrijk raakte toen onder meer Elzas-Lotharingen kwijt. Keizer Napoleon III moest aftreden. Een slachtoffer in deze droevige geschiedenis is ook de *poppenkastpop* en speelkameraad *Polichinelle*.

'Ton Polichinelle, Bébé, est le dernier qui soit au monde; Pour toi seul, il n'est pas tombé Dans l'indifférence profonde Ce jouet qui t'amuse tant, En mon cœur fait naître la peine; Car il est, vois-tu, mon enfant, De manufacture prussienne.'

Dit lied in vier coupletten eindigt met:

'Toen hij deze woorden hoorde, smeed het kind het versmadede speeltje woedend op de grond. En zegt: "Grootvader, ik ben trouw aan Frankrijk. De laatste Polichinelle (spreek uit: poliesjienel) is niet meer!"'

Educatie

Een bezoek aan het *Poppenspe(e)lmuseum* wordt nog aantrekkelijker met een leerzaam, educatief en leuk *speur- en doospel* door het museum. De verschillende speelse vragenlijsten zijn geschikt voor leerlingen uit groep drie tot en met acht en het voortgezet onderwijs. Wetenswaardigheden en opdrachten op het gebied van het (volks)poppenspel nodigen uit tot het bekijken en beluisteren van curieus beeldmateriaal en geluidsfragmenten. Uiteraard mag je de diverse *poppentheatertechnieken* uitproberen.

In groepsverband zijn rondleidingen en grappige demonstraties mogelijk. Op www.poppenspelmuseum.nl/ onderwijs bevindt zich een *speur- en vragen-spel* over het poppen-, figuren- en object-theater.

'Jouw Polichinelle, kleine man, is de laatste ter wereld. Jij bent de enige die er nog om geeft. Dit speelgoed dat jou zo veel plezier brengt, maakt mijn hart bedroefd; Want weet je, mijn jongen hij is van Pruisische makelij.'

Poppenspe(e)lmuseum ©

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

Piano en zang

PAKkende muziek componeerde Gounod (1818-1893) voor de 'Marche funèbre d'une marionnette' ('Dodenmars van een marionet'). In het begin van de vorige eeuw schreef Arnold Schönberg zijn melodrama 'Pierrot lunaire' ('Pierrot, de maangelijkende'). Haydn schreef rond 1780 enkele marionettenopera's en Strauss omstreeks 1900 de polka 'Jolis Pantins' ('Vrolijke trekkoppen'). Velen zullen het concert *Petroesjka* en het ballet *Pulcinella* (spreek uit: poelstsjienella) van Stravinsky (1882-1971) kennen. In de jaren vijftig verschenen van de hand van Hendrika van Tussenbroek liedteksten en piano-muziek over de *Chinese schimmen* en een muzikale scherts over *Jan Klaassen*.

'Jan Klaassen kom op met je malle grimassen en houten kop. Je moet ons doen lachen om grappige dingen en met je gebarsten geluid voor ons zingen.'

In 1980 scoorde de zangeres Bonnie St. Claire een top-vijftit. Hoe heet dat lied?

- * *Pierrot*;
- * *Poupée de sire, poupée de son*.

Acte ...

de *présence* geeft de direct herkenbare *Guignol* (spreek uit: gienjol, met de g van 'goal') in het muziekstuk 'Pourquoi monsieur Guignol?' Hij speelt zijn rol als de altijd vrolijke en met zijn *knuppel* meppende hoofdfiguur in de Franse poppenkast.

Hieronder volgt een tekstfragment uit dit amusante werkje voor koor met solist:

'Pourquoi Monsieur Guignol, avez-vous le nez comme un piment doux?

'Waarom meneer Guignol, lijkt uw neus op een paprika?

Pourquoi Monsieur Guignol, êtes-vous toujours à donner des coups?'

Waarom meneer Guignol, geeft u zo graag slaag?'

De zangers besluiten met zoetsappige stem:

'In het leven moeten wij proberen blij en gelukkig te zijn; iedereen moet trachten blijdschap te verspreiden!'

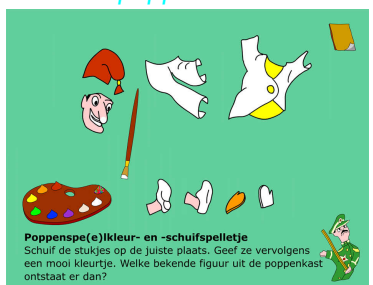
Kleurplaat

Via de website, www.poppenspelmuseum.nl, kun je de oud-Hollandse Jan Klaassen er gekleurd op zetten. Klik daarvoor in een van de *poppenkastscènes* op Jan die een schilderskwast vast heeft. In dit *Poppenspe(e)lkleur- en -schuifspelletje* mag je de onderdelen van Jan z'n lijf naar de juiste plek slepen. Geef de belhamel hierna een mooi kleurtje.

Klik je vervolgens op het pamfleticoon (plaatje), dan kun je 'Jan op klompen' in een *schimfiguur* veranderen.

Welk rijdend straatinstrument is ook te beluisteren als je op de site www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl komt?

- Wat is het juiste antwoord?
- * *pierement*, een draaiorgel;
- * *pianola*, een mechanische piano.

DoeP_{AK}-oplossingen

* De juiste antwoorden: *Pierrot* en *pierement*.